

Kæmpe-balsamin (*Impatiens glandulifera*)

Videnskabeligt navn: *Impatiens glandulifera*

Synonymer: *Impatiens roylei*

Kaldenavn: Kæmpe-balsamin

Omfattet af: EU-listen over invasive arter¹⁵

Beskrivelse

Kæmpe-balsamin er en enårig plante tilhørende balsaminfamilien. Den bliver 50-250 cm høj. Stængelen er grenet, saftig og sprød. Bladene er modsat kransstillede, lancetformede, 5-25 cm lange og med karakteristiske kirtler. Blomsterstanden rummer 5-12 vinrøde eller hvide blomster. Blomsterne er 25-40 mm lange og har en spore. Blomsterne dufter og er attraktive for sommerfugle, bier og især humlebier. Kæmpe-balsamin har en 1,5-3,5 cm lang kapsel, der springer op, når den er moden. I hver kapsel er der ca. 16 frø, der er 4-7 mm lange og 2-3 mm brede. Planten tåler hverken frost eller tørke^{1,2,3,4,7}, men frøene kræver kuldepåvirkning for at spire⁴. Således er frost den begrænsende faktor for artens nordlige udbredelse. I takt med den globale opvarmning med færre tilfælde af frost, kan planten blive mere konkurrencedygtig^{1,4}.

Kæmpe-balsamin. Fotos: Miljøstyrelsen

Forvekslingsmuligheder

Kæmpe-balsamin kan forveksles med den hjemmehørende art spring-balsamin (*Impatiens noli-tangere*) og den ikke-hjemmehørende orange balsamin (*Impatiens capensis*). Både spring-balsamin og orange balsamin er mindre end kæmpe-balsamin. Spring-balsamin har gule blomster medens blomsterne hos orange balsamin er orange. Disse to arter ligner i øvrigt hinanden. Begge har en rundtakket bladrand modsat kæmpe-balsamin, hvis blade er mere skarpt takkede³.

Spredningsvej og nuværende udbredelse

Kæmpe-balsamin er hjemmehørende i Himalaya. Planten blev introduceret som prydblade til Europa i 1800-tallet og omtales i dansk havebrugslitteratur fra midten af 1800-tallet^{3,5}. Arten blev første gang registreret i dansk natur i 1888⁵. Spredningen til naturområder er sket via haveaffald³. Desuden er den sået bl.a. af biavlere og sommerfugleentusiaster, da planten er værdsat fødekilde for disse insekter^{1,6}. I dag findes arten udbredt i det meste af landet og er registreret i 265 ud af 1300 Atlas Flora Danica ruder⁵. Planten vokser oftest fugtigt til vådt og på næringsrig bund, men tåler i øvrigt varierende forhold (fuld sol til halvskygge, svagt sur til alkalisk bund)⁵. Planten findes på EU-listen over invasive arter, som ikke må handles, dyrkes eller på anden måde spredes inden for EU-landene¹⁴.

Datagrundlag for artens invasive status i Danmark

Vi benytter en skala fra 0-3 til at vurdere arterne i forhold til de seks parametre spredningspotentiale,

levestedets bevarings- og naturværdi, påvirkningen på hjemmehørende arter, påvirkning på økosystemfunktioner', økonomiske effekter og helbredseffekter. 0 svarer til ingen, 1 svarer til lav, 2 svarer til middel og 3 svarer til høj påvirkning. Kvaliteten af data, der ligger til grund for vurderingen, angives på en firetrins skala: meget sikker (empiriske, kvantitative data for arten), sikker (overvejende kvalitative data for arten), middel (udelukkende kvalitative data), usikker (få eller ingen data).

	Sprednings- potentiale	Levestedets bevarings- og naturværdi	Påvirkning af hjemme- hørende arter	Påvirkning af økosystem- funktioner	Økonomiske effekter	Helbreds- effekter
Score	3	3	2	2	2	0
Datakvalitet	Meget sikker	Sikker	Sikker	Middel	Middel	Sikker

Spredningspotentiale: 3 (høj). Spredningspotentialet for kæmpe-balsamin er vurderet til høj. Et enkelt individ kan producere op til 800 frø, men den producerer færre, hvor den optræder i tætte bestande⁷. I rene bestande findes op til 32.000 frø per kvadratmeter¹. Frøene spredes op til 5 m fra moderplanten, men hovedparten af frøene lander indenfor 1-2 meter fra moderplanten⁷. Frøene kan ligge i jorden op til 18 måneder, før de mister evnen til at spire. Frøene kan spredes med vandløb, forurenede jord eller haveaffald^{1,2,3} og desuden angives små gnavere at bidrage til spredningen⁷. I Storbritanien har undersøgelser vist, at arten er i stand til at sprede sig med 2,6-5,0 km per år⁷.

Levestedets bevarings- og naturværdi: 3 (høj). Levestedets bevarings- og naturværdi for kæmpe-balsamin er vurderet til høj. Kæmpe-balsamin foretrækker åbne habitater og ses ofte på våd, næringsrig bund i moser, langs vandløb og søer^{1,5}.

Påvirkning af hjemmehørende arter: 2 (middel) Kæmpe-balsamin er vurderet til at påvirke hjemmehørende arter middel. Planten danner tætte bestande og angives ofte at udkonkurrere hjemmehørende plantearter pga. den hurtige tilvækst og udskillelsen af allelopatiske stoffer^{8,9,10}. På sø- og vandløbsbredder, er det oftest kvælstofelskende planter, som stor nælde, kruset tidsel og burresterre, der påvirkes, hvorimod der ikke er fundet effekt på karakteristiske arter i de invaderede systemer^{8,10}. I en tysk undersøgelse angives arten også kun at have en svag påvirkning på plantediversiteten¹³. Hvis planten derimod invaderer krat, skovlysninger og skovkanter tyder undersøgelser på, at planten har en større negativ påvirkning på hjemmehørende arter¹¹. Når områder ryddes for kæmpe-balsamin, vil der ofte ske en hurtig genindvandring af hjemmehørende arter¹².

Påvirkning af økosystemfunktioner: 2 (middel). Kæmpe-balsamin er vurderet til at påvirke økosystemfunktioner middel. Når planten udsættes for frost, dør den og efterlader jorden blottet for vegetation. Dette er specielt problematisk nær vandløb, hvor vinterens oversvømmelser kan medføre erosion af vandløbsbrinker. Kæmpe-balsamin kan desuden påvirke økosystemfunktionen i skov ved at reducere rodbiomassen hos andre arter, specielt mængden af fine rødder i de øverste 20 cm reduceres¹¹.

Økonomiske effekter: 2 (middel). De økonomiske effekter for kæmpe-balsamin er vurderet til middel. Udryddelsen af bestande af kæmpe-balsamin er relativt dyrt og tidskrævende, da arten er i stand til hurtigt at retablere sig¹.

Helbredseffekter: 0 (ingen). Der kendes ikke til at kæmpe-balsamin har nogen helbredseffekter.

Kilder

- ¹ Kollmann, J., Roelsgaard, J.S., Fischer, M. and Nielsen, C.D. 2010. Invasive plantearter i Danmark, 1. udgave Frederiksberg. Biofolia.
- ² Miljøministeriet. Kæmpe-balsamin. *Impatiens glandulifera*. <https://mst.dk/natur-vand/natur/artsleksikon/froeplanter/kaempe-balsamin/> (besøgt 7. april 2022).
- ³ Jensen, J.K. and Svart, H.E. 2008. Invasive planter - uønskede planter. Natur og Museum 3.
- ⁴ Invasive species compendium. *Impatiens glandulifera* (Himalayan balsam). <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/10.1079/cabicompendium.28766> (besøgt 7. april 2022).
- ⁵ Hartvig, P. 2015. Atlas Flora Danica. Gyldendal, København.
- ⁶ Kryger, P., Enkegaard, A., Strandberg, B., Axelsen, J.A. 2011. Bier og blomster – honningbiens fødegrundlag i Danmark. DJF Rapport Markbrug, maj 2011.
- ⁷ Beerling, D.J., Perrins, J.M. 1993. *Impatiens glandulifera* Royle (*Impatiens roylei* Walp.). Journal of Ecology 81, 367-382.
- ⁸ Bieberich, J., Müller, S., Feldhaar, H., Lauerer, M. 2021. Invasive *Impatiens glandulifera*: A driver of changes in native vegetation? Ecology and Evolution 11, 1320-1333.
- ⁹ Gruntman, M., Pehl, A.K., Joshi, S., Tielböger, K. 2014. Competitive dominance of the invasive plant *Impatiens glandulifera*: Using competitive effect and response with vigorous neighbour. Biological Invasions 16(1), 141-151.
- ¹⁰ Hejda, M., Pysek, P. 2006. What is the impact of *Impatiens glandulifera* on species diversity of invaded riparian vegetation? Biological Conservation 132(1), 143-152.
- ¹¹ Gaggini, L., Rusterholz, H.-P., Baur, B. 2019. The invasion of an annual exotic plant species affects the above- and belowground plant diversity in deciduous forests to a different extent. Perspectives in Plant Ecology, Evolution and Systematics 38, 74-83.
- ¹² Hulme, P.E., Bremner, E.T. 2006. Assessing the impact of *Impatiens glandulifera* on riparian habitats: Partitioning diversity components following species removal. Journal of Applied Ecology 43(1), 43-50.
- ¹³ Diekmann, M., Effertz, H., Baranowski, M., Dupré, C. 2016. Weak effects on plant diversity of two invasive *Impatiens* species. Plant Ecology 217, 1503-1514.
- ¹⁴ List of Invasive Alien Species of Union concern. https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/list/index_en.htm (besøgt 14. Juni 2022).
- ¹⁵ EU-forordningen om forebyggelse og håndtering af introduktion og spredning af invasive ikkehjemmehørende arter (EU-forordning nr. 1143/2014). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02014R1143-20191214>.
- ¹⁶ Arter.dk, art: Kæmpe-balsamin (*Impatiens glandulifera*). <https://arter.dk/taxa/taxon/details/a84ddd8-f785-ea11-aa77-501ac539d1ea>.